



Cultuur voor allen

Cultuurparticipatie, een basisrecht voor élke Mechelaar

**Vijf adviezen van drie Mechelse adviesraden aan de
Stad Mechelen voor
integrale toegankelijkheid van kunst en cultuur**

1 april 2021



Advies “Cultuur voor Allen”

MANAGEMENTSAMENVATTING

Dit is het advies van de Mechelse Cultuurraad, de Stedelijke Adviesraad voor Personen met een Handicap en de Mechelse Ouderenraad voor een inclusief kunst- en cultuurbeleid:

Advies 1:

De Stad neemt de nodige beleidsmaatregelen zodat iedereen - ongeacht fysieke, verstandelijke, financiële of sociale mogelijkheden en beperkingen - op gelijke wijze kan deelnemen aan het cultuurleven. En dit zowel als publiek, artiest, medewerker of organisator.

(zie blz. 6)

Advies 2:

De Stad kent de diverse doelgroepen voor cultuur en voert een aangepaste communicatie(strategie). Om maximale bereikbaarheid te verzekeren volgt die de noden en voorkeurscommunicatiekanalen, -vormen van die doelgroepen.

(zie blz. 10)

Advies 3:

De Stad zorgt ervoor dat artistieke en creatieve opleidingen (onderwijs, vorming) maximaal toegankelijk zijn voor iedereen, als leraar en als leerling en dit ongeacht eenieders mogelijkheden en beperkingen.

(zie blz. 12)

Advies 4:

Als basis voor een integraal toegankelijk kunst- en cultuurbeleid doet de Stad onderzoek naar de cultuurbeleving, de culturele wensen en noden van de Mechelaars, specifiek die van de doelgroepen waarvoor cultuur moeilijk, minder of niet toegankelijk is.

(zie blz. 14)

Advies 5:

De Stad neemt de nodige beleidsmaatregelen om een inclusief kunst- en cultuurbeleid mogelijk te maken door enerzijds voldoende gekwalificeerd personeel en budget te voorzien en anderzijds via een Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur de opvolging in samenwerking met de adviesraden te garanderen.

(zie blz. 16)



@Pasform.be



“Eén deur openzetten waar iedereen door kan” (Kathleen Boogmans, Ommezien)

Advies “Cultuur voor Allen”

Drie stedelijke adviesraden stellen u een gezamenlijk advies voor in het kader van het Mechelse Beleidsplan Integrale Toegankelijkheid, het VN-Verdrag voor Personen met een Handicap en Duurzame Ontwikkelingsdoelstelling 10 (ongelijkheid verminderen).

De Mechelse Cultuurraad, de Stedelijke Adviesraad voor Personen met een Handicap en de Mechelse Ouderenraad hebben het specifiek over een inclusief kunst- en cultuurbeleid.

Hoe is dit advies tot stand gekomen?

- Op initiatief van de Cultuurraad heeft een divers samengestelde werkgroep constructieve voorstellen gedaan voor een kunst- en cultuurbeleid, toegankelijk voor elke Mechelaar.
- Het is een vervolg op het diversiteitsadvies van de Cultuurraad (advies Cult-Uren, 2016).
- Opgestart in oktober 2019 na een cursus Diversiteitscommunicatie (Studio Sesam, okt. 2019) door de trekker van de werkgroep Inclusie.
- Een groep van dertien mensen heeft via (online-)vergaderingen, individuele overlegmomenten en mail meegewerkt aan dit advies:
 - meerdere leden van de Cultuurraad
 - meerdere leden van de SARPH
 - de voorzitter van de Mechelse Ouderenraad
 - enkele ervaringsdeskundigen die geen enkele band met de adviesraden hebben
 - de toegankelijkheidsambtenaar
- Vooraf en tussentijds is er ook apart overleg geweest met stadsmedewerkers:
 - Tina Van Hoyer, Consulente Seniorenbeleid
 - Serge Uytgeerts, Toegankelijkheidsambtenaar
 - Sigrid Bosmans, Museum Hof van Busleyden
 - Marijke Wienen en Liesbeth Van Nerom, Museum Hof van Busleyden
 - Steven Defoor, Algemeen Coördinator Kunst en Cultuur
 - Roel Van den Bril, Het Predikheren
 - Lieve Jaspert, Marcom
- Vergadering over inclusie van LOKO (overlegplek voor professionele kunstorganisaties uit verschillende Vlaamse steden) met o.a. input van Arsenaal/Lazarus (28/1/21)
- Actieplan Integrale Toegankelijkheid – fase 2020-2022 (mail, 29/1/21)
- Open redactieraad rektov:verso n.a.v. themanummer Ableism of Bepierking in de kunstwereld (1/2/21)

Engagement van de adviesraden: Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur

Voor zowel de Cultuurraad als de SARPH en de Mechelse Ouderenraad is dit advies geen eindpunt, maar een beginpunt:

- Elk van de adviesraden wenst op de hoogte gehouden te worden van wélk gevolg er gegeven wordt aan deze vijf deeladviezen.
- De samenwerking tussen de drie adviesraden wordt voortgezet. Specifiek rond inclusie kan dit via een **Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur** (zie advies 5) waar vertegenwoordigers van de adviesraden samen met cultuurambtenaren het Actieplan Integrale Toegankelijkheid opvolgen en verfijnen met het oog op toegankelijke cultuurbeleving. Zo werken de adviesraden ook actief mee aan de realisatie van een inclusief kunst- en cultuurbeleid.

Eén advies, vijf deeladviezen. Wat eerst?

Mechelen werkt aan Cultuur voor allen via

1. **inclusieve participatie** (advies 2021/001)
2. **inclusieve cultuurcommunicatie** (advies 2021/002)
3. **inclusieve vorming** (advies 2021/003)
4. **onderzoek naar de behoeften en noden van alle kwetsbare groepen in Mechelen** (advies 2021/004)
5. **politieke verbintenissen m.b.t. budget, personeel en opvolging** (advies 2021/005)

Prioritair:

- De oprichting van een Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur (leden zijn cultuurambtenaren en vertegenwoordigers van de drie adviesraden (advies 005)
- Een behoefteonderzoek, dataverzameling als basis voor het beleid (advies 004).

Quick wins zijn belangrijk zowel voor de uitvoerders als voor de doelgroep:

- Elke stedelijke (cultuur)dienst duidt snel één contactpersoon aan die prioritair de geplande vorming krijgt, expertise verwerft en die ook weet te raadplegen (advies 001).
- Door buddywerkingen breder en eenvormig te maken, wordt cultuurbeleving samen mogelijk voor mensen uit kwetsbare groepen (advies 001).

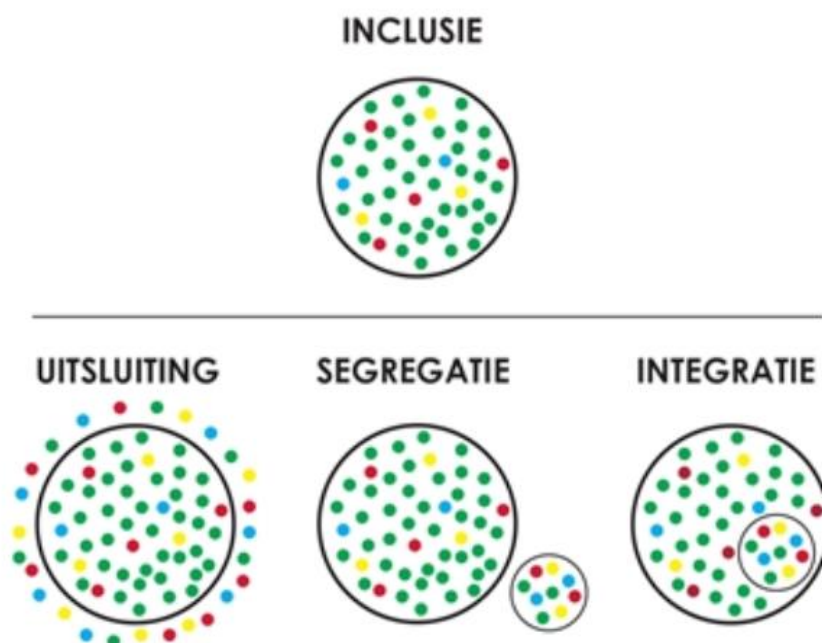
Mechelen, 1 april 2021

Frans De Wachter
Voorzitter Cultuurraad

Rudy Blauwbloeme
Voorzitter SARPH

Emiel Neuckens
Voorzitter Mechelse Ouderenraad

KERNBEGRIPPEN gehanteerd door de werkgroep



Inclusie is een recht. Het gaat over volwaardig meedoen, erbij horen op alle vlakken. Het betekent dat elke mens – ongeacht beperking, leeftijd, gender, .. - **de kans heeft om hetzelfde te doen als ieder ander, op een evenwaardige manier**, op dezelfde plaats, individueel of in dezelfde groep.

Integrale toegankelijkheid = toegankelijkheid voor iedereen. Je bent welkom zoals je bent.

Een inclusief en integraal toegankelijk Mechels kunst- en cultuurbeleid omarmt verschillen, werkt (soms onzichtbare) drempels weg met een brede waaier aan oplossingen. Dit gaat van specifieke voorzieningen tot inclusieve, integraal toegankelijke mogelijkheden.

Doelgroep van dit advies: al wie zich afgesneden of buitengesloten voelt van het rijke culturele leven in de stad. Dit zijn vaak mensen met een (tijdelijke) beperking. Die kan lichamelijk, zintuiglijk, psychisch of verstandelijk zijn, het gevolg van een medische aandoening. Maar ook leeftijd, gezinssituatie, gender, financiële, sociale beperkingen spelen een rol.

ADVIES NR: 2021/001 – datum: 1 april 2021

INCLUSIEVE PARTICIPATIE

001-A: deelnemen als publiek

001-B: deelnemen als artiest, medewerker, organisator

De Stad neemt de nodige beleidsmaatregelen zodat iedereen - ongeacht fysieke, verstandelijke, financiële of sociale mogelijkheden en beperkingen - op gelijke wijze kan deelnemen aan het cultuurleven. En dit zowel als publiek, artiest, medewerker of organisator.

UITWERKING:

- 1. De Stad stimuleert en ondersteunt praktisch de digitalisering van culturele evenementen bij cultuurorganisatoren.*
- 2. De Stad stimuleert, ondersteunt en uniformeert buddywerking gericht op cultuurbeleving samen met iemand uit een kwetsbare groep.*
- 3. De Stad hanteert als basisprincipe: elke drempel is er een te veel. Daarom zorgt de Stad voor structurele aanpassingen aan (en communicatie rond) ticketing systeem, checklist van het Evenementenloket, UiTPAS en andere sociale kortingsystemen.*
- 4. De Stad schakelt de nodige expertise in, o.a. via partnerschappen, aanwervingen en subsidiebeleid, om ervoor te zorgen dat mensen met een beperking kansen krijgen om artistiek te werken, om dat werk dan evenveel kansen te geven als dat van mensen zonder beperking.*
- 5. De Stad realiseert en versterkt het eigen beleid met de input vanuit het veld via 'lerende netwerken' waarbij elke deelnemer zich engageert om het actieplan in de eigen organisatie uit te voeren.*

SITUERING:

Het blijft iets sporadisch: iemand uit een kwetsbare groep die deelneemt samen met het 'gewone' publiek. Sommigen hebben zelfs geen kennis van wat bestaat/kan. De inspanningen voor toegankelijkheid van Mechelse cultuurorganisatoren (stedelijk en niet-stedelijk) beperken zich meestal tot fysieke toegankelijkheid (rolstoelen). Doventolken, audiodescriptie, ondersteuning in eenvoudige taal en andere hulpmiddelen zijn zelden beschikbaar. Ondanks de UiTPAS en andere sociale kortingsvoordelen ligt de drempel vaak te hoog. Vaker dan individueel nemen mensen met een beperking in groep deel aan cultuur. Meestal is het dan via derden georganiseerd of een project van een cultuurinstelling. Structurele ingrepen zijn nodig.

ACHERLIGGENDE MOTIVATIE:

- Wie een beperking heeft, heeft in Mechelen onvoldoende kansen om deel te nemen aan cultuur. Hij/zij/Hen voelt zich uitgesloten van het culturele leven en het daarmee samenhangende sociale leven. Een stedelijk inclusief kunst- en cultuurbeleid kan meerdere duwtjes geven.
- Inclusie is iets waar elke Mechelaar winst uit haalt. Los van wie permanent een (fysieke, mentale, sociale of financiële) beperking heeft, ondervindt iedereen wel eens tijdelijk beperkingen, na een ongeval of ziekte bijvoorbeeld. Ook tijdens de coronacrisis hebben we gemerkt wat de impact is van het gemis aan cultuur. Inclusief cultuurbeleid speelt in

op een reële nood aan cultuurbeleving, sommigen noemen het zelfs een basisrecht van de mens.

- Een inclusief cultuurbeleid vergroot de toegankelijkheid in het hele socio-culturele veld. Via brede en gemengde 'lerende netwerken' kan een stedelijk actieplan een concreet engagement worden van mensen uit alle cultuur-, vormings- en doelgroepenorganisaties. Het is tweerichtingsverkeer: de stad stimuleert het netwerk en het netwerk vult het actieplan vanuit het werkveld aan.
Voorbeeld: in Gent wordt het diversiteitsbeleid voor cultuur op deze manier aangepakt. Het engagement is formeel (ondertekend document) en de deelnemers krijgen er ook een vergoeding voor.
- Deelnemen aan cultuur kan passief (als publiek) en actief (als artiest, medewerker, organisator). Hieronder constructieve ideeën voor beide vormen van inclusieve participatie:

001.A. Deelnemen als publiek – PASSIEVE PARTICIPATIE

- **Digitalisering** als (extra-)culturaanbod vergroot de inclusie. De coronacrisis leverde het bewijs: nooit eerder heeft de cultuursector een zo groot digitaal en vaak zelfs gratis aanbod gehad – voor sommige mensen met een beperking een nooit geziene kans.
 - Die digitalisering bestendigen, levert volgende winst op:
 - een nieuw publiek (een fysieke verplaatsing vereist tijd, mobiliteit, geld)
Voorbeeld: Kathleen Boogmans (lid van de werkgroep /slechtziend) is docent Creatief Schrijven. Sinds haar cursus niet meer live maar online doorgaat, bereikt ze meer mensen met een (visuele) beperking, meer mensen van buiten Mechelen.
 - digitaal eerste kennismaking met een kunstgenre
 - een aanbod van extra content, kan gericht zijn op een of meerdere doelgroepen.
Voorbeeld: "Toen de goden sliepen" gaf vooraf slechtzienden een 'kijk' achter de schermen – info over wat te zien zal zijn. Extra info vooraf (kan met meerdere zintuigen zijn) is ook voor gehoorgestoorden, mensen met verstandelijke beperking, autismespectrumstoornis, .. nuttig. Te vergelijken met een 'lespakket' dat bijna standaard bij schoolvoorstellingen gegeven wordt.
Voorbeeld: Opera in de Cinema biedt naast de livestream van een opera soms ook interviews en/of beelden van achter de schermen.
 - eerste stap richting live beleving voor mensen die dat niet eerder deden
Voorbeeld: New York Public Library zette de partituren uit haar collectie online. Die ontsluiting is druk geraadpleegd. Neveneffect: meer mensen consulteren nu ook live de partituren.
 - hefboom om in digitale wereld te stappen
Voorbeeld: "Studio Bubble2Bubble" = online + live. Doelgroep: ouderen. Organisator: Federatie van Onafhankelijke Senioren (FEDOS). Gestart tijdens de lockdown, maar het wordt bestendig omdat het ouderen digitaal communicatief maakt én mensen uit een grotere regio bijeenbrengt. Het live aspect zorgt voor de sociale verbinding.
 - Een expertiseplatform hebben waar zowel logistieke als doelgroepgerichte steun en expertise te vinden is, te benutten door elke cultuurorganisator.
 - Voor financiële ondersteuning kan de Stad met één of meerdere bekwame privépartners een raamcontract afsluiten voor alle Mechelse cultuurorganisatoren.
 - OPGELET: Het digitale aanbod komt naast en samen met, niet ten koste van het live aanbod. Cultuur werkt verbindend en live gebeurt dat nog altijd het best.
- **Buddywerking** bevordert inclusieve cultuurparticipatie. Buddy's halen de 'mentale' en praktische drempel naar cultuur weg: de angst voor het onbekende, voor stigmatisering, mobiliteitsprobleem.
 - Buddy's kunnen helpen voor nagenoeg elke kwetsbare groep.
Bestaande voorbeelden: "Vier het leven" (voor ouderen, initiatief van FEDOS) / "Toegankelijke cultuur" in de cultuurcentra van Heist-op-den-Berg en Genk (voor mensen met verstandelijke beperking, i.s.m.

- Pasform) / De Keeting (mensen in armoede) en De Lage Drempel zoeken samenwerking met Arsenaal/Lazarus, met Nona, ..
- Streven naar een eenvormig systeem in de verschillende buddywerkingen: hoe iemand vinden, dubbeltickets bestellen, regeling/vergoeding voor verplaatsing.
 - Eén toegankelijk, klantvriendelijk vraag/aanbodplatform creëren voor wie met een buddy cultuur wil beleven. Suggestie: op de bestaande sites makers.mechelen.be en mechelen.be/toegankelijkheid komt een aparte rubriek “Samen aan cultuur doen” met een doorverwijzing naar dat platform
 - Voorbeeld: de website van Circuitsortie, opgericht ten tijde van corona.
 - De European Disability Card aanvaarden in elke stedelijke culturele instelling en promoten bij alle niet-stedelijke cultuurorganisatoren. Het past in het buddysysteem en is niet aan woonplaats gebonden.
 - **Doelgroepgerichte selectie** uit het bestaande culturaanbod maken, in functie van een bepaalde doelgroep en **met de gepaste begeleiding/logistiek** kan soms opportuun zijn.
 - Voorbeeld: Pasform kiest jaarlijks een aantal voorstellingen uit het aanbod van de cultuurcentra in Heist-op-den-Berg en in Genk. Die selectie wordt gepubliceerd in een aparte brochure “Toegankelijke cultuur”. De betrokkenen krijgen die op hun fysieke adres, maar ze is ook digitaal beschikbaar.
 - Voorbeeld: naar analogie van de driemaandelijkse “Bijt in Mechelen”-kalender en brochure (die is gericht op mensen die het Nederlands niet als moedertaal hebben) of de SARPH-brochure met het vrijetijdsaanbod, maar dan veel gericht op een doelgroepgerichte selectie van cultuurevenementen.
 - **UiTPAS-beleid** als inclusiviteitsbevorderend instrument doeltreffender te maken.
 - Voortrekkersrol spelen en bij UiT in Vlaanderen navolging bepleiten.
 - De voordelen uitbreiden voor mensen uit de doelgroepen met een niet-Mechels adres. Het stimuleren van cultuurparticipatie mag **niet stoppen aan gemeentegrenzen**. Overleg over de financiële verdeling met aanpalende gemeenten.
 - Voorbeeld: Borgerstein kan wel als groep het kansentarief benutten, maar individuele personen buiten Mechelen kunnen dit niet.
 - Voorbeeld: in Genk hebben de (socio-)culturele organisaties beslist om het woonplaatscriterium naast zich neer te leggen voor mensen die recht hebben op het sociaal tarief.
 - **Gratis UiTPAS automatisch** geven aan mensen die er recht op hebben (net zoals dat met bijvoorbeeld de gratis vuilniszakken gebeurt). De UiTPAS-brochures verdelen op de plaatsen waar kwetsbare groepen aanwezig zijn (armoedewerkingen, sociale werkplaatsen, therapeuten, dienstencentra,..)
 - **Checklists voor cultuurorganisatoren** (vb: die van het Evenementenloket) **uitbreiden** met een concrete to-dolijst, gericht op de toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Op termijn wordt laagdrempeligheid dan een reflex van elk radertje in een organisatie.
 - **Bereidwilligheid tot assistentie via contactpersoon en ticketing systeem:**
 - Een contactpersoon met telefoon/mail en live-aanwezigheid. Iemand die een ticket wil, moet meteen **zien dat de organisator bereid is om te helpen**. Ook tijdens het event moet personeelsgewijs iemand die zorg op zich nemen.
 - Bij online reservaties een vakje bij creëren waar iemand met een beperking zijn/haar noden gewoon kan aanklikken of invullen. Met eventuele doorverwijzing naar organisaties die kunnen helpen. Wie zelf met een ‘kleine’ beperking zit, geniet mogelijk mee van een bestaand hulpmiddel.
 - Voorbeeld: ik hoor niet goed – ik zie niet goed – ik heb een rolstoel of ander mobiliteitsprobleem – graag een buddy - “ik wil beschrijving in eenvoudig Nederlands”
 - Voorbeeld van hoe het werkt: bij het boeken van een vlucht volstaat het “special assistance” aan te vinken om gratis hulp (logistiek/met een vrijwilliger) te krijgen.
 - De zichtbaarheid van die assistentie werkt sensibiliserend bij het brede publiek.

001.B. ACTIEF deelnemen als artiest, medewerker, organisator (zie ook advies 3 - vorming)

- De identiteit van mensen met een beperking valt niet samen met hun beperking. Hun artistieke talent, creatieve, technische, administratieve of organisatorische vaardigheden zijn gelijkwaardig aan die van mensen zonder beperking.
 - **Kansen creëren** en een forum geven aan talent binnen die doelgroepen. Zowel in het professionele als niet-professionele cultuurcircuit. Via sleutelfiguren, organisaties, therapeuten die werken met mensen met een beperking.
Voorbeeld: Arsenaal/Lazarus - "Life in Mechelen": inclusief in de volledig Mechelse casting: spelers met en zonder beperking, met andere roots, transgender, oud en jong, ... Idem voor de inzenders van "Grond der dingen".
Voorbeeld: "Toen de goden sliepen" van vzw Het Fluisterhuis is een creatie van performers met en zonder beperking. Na dit project blijven de meeste slechthziende spelers op hun honger: waar kunnen ze als acteur/schrijver/co-creator aan de slag?
- Opnemen in de gewone programmatie:
 - Artistiek werk van en met mensen uit kwetsbare groepen niet gescheiden houden van de andere programmatie. **Drempelverlaging staat niet gelijk aan niveauperlaging.** Bij een inclusieve productie wordt de artistieke waarde aangevuld met maatschappelijk relevante waarden. Als ze via zaalhuur en op initiatief van een andere organisatie geprogrammeerd is, ze toch gelijkwaardig mee opnemen in de communicatie.
 - Een beperkte mate van positieve discriminatie is zinvol zolang het aanbod van inclusieve voorstellingen schaars is.
 - Actief op zoek gaan naar werk van en met artiesten uit kwetsbare groepen en dat volwaardig programmeren. **Rolmodellen creëren** want zij zijn een stimulans voor anderen. Dit werkt trouwens sensibiliserend voor het brede publiek.
Voorbeeld: "Toen de goden sliepen" is opgevoerd in Cultuurcentrum Mechelen en De Singel. In Mechelen was het niet in de programmatie/communicatie opgenomen. In De Singel wel.
 - **Personeelsbeleid:** een programmator uit een doelgroep of externe ervaringsdeskundigen inschakelen om het inclusief programmeren te versnellen. Via sleutelfiguren in contact staan met het netwerk van de verschillende doelgroepen.

CONCLUSIE:

Integrale toegankelijkheid gaat over meer dan kortingen of aangepaste architectuur. Op elk niveau in de cultuursector (professioneel of niet, stedelijk of niet) moet eraan gedacht worden dat elk systeem, elke medewerker, elke presentatievorm denkt aan wie een kwetsbaarheid of beperking heeft. Aanpassingen en coördinatie dringen zich op.



"Toen de goden sliepen" © Sara De Wit

ADVIES NR: 2021/002 – datum: 1 april 2021
INCLUSIEVE CULTUURCOMMUNICATIE

De Stad kent de diverse doelgroepen voor cultuur en voert een aangepaste communicatie(strategie). Om maximale bereikbaarheid te verzekeren volgt die de noden en voorkeurscommunicatiekanalen, -vormen van die doelgroepen.

UITWERKING:

1. *De Stad zorgt ervoor dat de communicatie over het bestaande culturaanbod aangepast wordt zodat ook kwetsbare groepen de weg vinden en zich welkom voelen. Dit doet ze samen met gespecialiseerde verenigingen, socioculturele verenigingen, adviesraden en ervaringsdeskundigen.*
2. *De Stad deelt haar interne en/of externe expertise rond die aangepaste cultuurcommunicatie met andere cultuurorganisatoren.*
3. *De Stad communiceert geregeld over good practices en rolmodellen.*

SITUERING:

De cultuurcommunicatie in Mechelen is onvoldoende aangepast aan de specifieke noden van kwetsbare groepen en bereikt die lang niet altijd. Een initiatief rond inclusie (vb: de brailleprinter) staat of valt met een duurzaam plan en efficiënte communicatie.

ACHTERLIGGENDE MOTIVATIE:

- Afhankelijk van de aard van de beperking, zijn er **andere communicatievereisten**. De bestaande richtlijnen (van o.a. <https://overheid.vlaanderen.be/communicatie>) volgen. De vorming hiervan is gepland en moet zeker een continu aandachtspunt blijven, voor stedelijke en ook voor niet-stedelijke cultuurorganisatoren.
- **Anticiperen** op de vragen die bij een doelgroep leven i.v.m. cultuurevenementen (zie advies 4: onderzoek).
- Gelijkvormigheid en **één toegangspoort/contactpunt**. De informatie moet bij elke cultuurorganisator op **heldere en gelijkaardige wijze** te vinden zijn.
 - Online kan dit via mechelen.be/toegankelijkheid met een rubriek “cultuur” waaronder dan alle links staan.
 - Schriftelijk: gepubliceerde informatie van de Stad én van elke cultuurorganisator moet blijven bestaan, met dezelfde richtlijnen en gelijkvormigheid.
 - Mondeling: 17% van de bevolking is laaggeletterd of analfabeet. Met digibeten en anderstaligen erbij is het percentage nog groter. In het diversiteitsadvies van de Cultuurraad (advies 2016/002) staan tips om mondelinge communicatie o.a. via specifieke mensen, organisaties en plaatsen te organiseren. Digitale communicatie en schriftelijke communicatie mogen de “live” (mondelinge) communicatie niet vervangen.
- **Toeleiding** naar die aangepaste communicatie is deel van de communicatiestrategie.
 - Er een erezaak van maken om het potentieel dat bij de doelgroepen zit, maximaal bij het cultuurevenement te krijgen, als publiek en als artiest of medewerker. Een

contactpersoon neemt dit ter harte via sociale media en live contacten. Het inzetten van aparte communicatiedragers/-kanalen is soms nodig.

- Per doelgroep **externe partner(s) betrekken** in die strategie.
 - Voor specifieke en waar nodig persoonlijke communicatie over een cultureel aanbod “op maat” (het hierboven vermelde voorbeeld van “Toegankelijke cultuur” in Heist-op-den-Berg en Genk)
 - Met samenwerkingsakkoorden, subsidiereglementen of andere (externe) ondersteuning partners stimuleren om hun doelgroep toe te leiden naar cultuur. Voorbeeld: De Keeting krijgt subsidies om met Arsenaal/Lazarus samen te werken.
- **Aantrekkelijke en stimulerende verhalen voor breed publiek:**
 - Bekendmaking vooraf en uitgebreid verslag in De Nieuwe Maan en de pers over een **specifieke prijs voor Integrale Toegankelijkheid binnen de Mechelse cultuursector: “Buitengewone Prijs”** (zie advies 5 - politieke verbintenissen).
 - **Rolmodellen:** geregeld via verschillende communicatiekanalen cultureel actieve mensen met een beperking portretteren, niet vanuit hun beperking, maar vanuit hun artistieke prestatie, hun functie in de cultuursector of hun culturele interesse. Ook niet-stedelijke cultuurorganisatoren stimuleren en ondersteunen om rolmodellen in de kijker te zetten.
Voorbeeld: de foto's van Mensen maken de stad geven een divers beeld van Mechelen. Een gelijkaardig initiatief kan in cultuurhuizen zich focussen op de doelgroepen die in huis actief zijn.
- **Doelgroepen en toeristische brochures:** de bestaande brochures, gericht op fysieke toegankelijkheid, uitbreiden en eventueel opsplitsen over verschillende doelgroepen. Elke beperking of kwetsbaarheid vraagt om een andere aanpak.
Voorbeeld: niet alleen bij gidsbeurten moet aan mensen met een visuele beperking gedacht worden. Braille-, grootletterschrift of auditieve informatie moet standaard ter beschikking zijn.

CONCLUSIE:

Inclusieve communicatie gaat over continue, gelijkvormige en efficiënte communicatie naar alle kwetsbare groepen, maar even goed naar elke Mechelaar. Ze komt er in samenspraak met gespecialiseerde organisaties en ervaringsdeskundigen. Het is ook belangrijk om geregeld breed te communiceren over culturele good practices en rolmodellen.



© Het Luisterend Oog

ADVIES NR: 2021/003 – datum: 1 april 2021

Inclusieve VORMING

De Stad zorgt ervoor dat artistieke en creatieve opleidingen (onderwijs, vorming) maximaal toegankelijk zijn voor iedereen, als leraar en als leerling en dit ongeacht eenieders mogelijkheden en beperkingen.

UITWERKING:

1. *De Stad zorgt ervoor dat in de Mechelse artistieke en creatieve opleidingen, in het bijzonder het DKO, integrale toegankelijkheid maximaal gerealiseerd wordt.*
2. *De Stad promoot het inclusieve rolmodel voor alle organisatoren van vormingen in het Mechelse. Het draaiboek om als leerkracht en als leerling welkom te zijn bestaat en moet breed worden toegepast.*
3. *De Stad betreft voor die reorganisatie de expertise van ervaringsdeskundigen en die van de organisaties die werken met en voor de verschillende doelgroepen.*

SITUERING:

In de DKO-opleidingen of andere reguliere vormingen gericht op creativiteit en kunstexpressie zien we weinig mensen uit kwetsbare groepen opduiken. Niet bij de deelnemers, niet bij de lesgevers. Er gebeuren inspanningen in het DKO (Academie, Conservatorium), maar ze zijn te beperkt. Wie een beperking heeft, heeft nog niet het gevoel dat hij/zij/hen daar welkom is.

ACHTERLIGGENDE MOTIVATIE (zie ook advies 1.B – participatie)

- **Zelfontplooiing.** Het is voor mensen uit kwetsbare groepen extra belangrijk om de kans te krijgen talenten te ontwikkelen, te ontdekken.
- Door hen enkel vormingen/opleidingen aan te bieden buiten het ‘normale’ circuit, blijft de ontwikkeling van nieuwe vaardigheden gekoppeld aan hun beperking. Het leerproces, zelfrespect en de sociale integratie vergroten als ze creatief zijn samen met andere creatievelingen, als ze in de eerste plaats cursist zijn i.p.v. **‘kwetsbaar’ of ‘beperkt’**.
- Integratie in het DKO is opgestart, maar nog minimaal en pril.

Voorbeeld: Sjarabang en Academie bieden voor mensen met een beperking een jaaropleiding “initiatie in verschillende technieken”. Bedoeling is dat ze doorstromen naar het reguliere DKO.

Voorbeeld: Met “Muziek op maat” biedt het Conservatorium een individueel aangepast traject aan, met nauwelijks extra omkadering.

Dit stimuleren in het hele vormingscircuit en ondersteunen met meer dan logistieke aanpassingen.

- **Begeleiding** van mensen met een beperking om de lesgever bij te staan. Aanpak en ondersteuning helpen de cursisten om zich welkom te voelen.
Voorbeeld: Theateracademie Pasform in Genk heeft afspraken met het DKO. Eerst geeft Pasform in het DKO zelf inclusieve theaterlessen. Nadien wordt de artistieke begeleiding van het DKO bijgestaan door Pasform om expertise in het werken met mensen met een beperking binnen het DKO uit te bouwen.
Voorbeeld: de samenwerkingsovereenkomst met Sjarabang stimuleert het delen van expertise met andere organisaties.
Voorbeeld: beroep doen op de cursisten van Pasform tot “Ervaringsdeskundige persoon met een verstandelijke beperking” (cfr. CVO Heverlee, Hasselt, Mol, ..). Ook zij hebben een voorbeeld- en dus hefboomfunctie.

- **Ervaringsdeskundige als lesgever** aanwerven. Los van de vakkennis heeft een lesgever uit een kwetsbare groep vaak extra gevoeligheden, scherper ontwikkelde zintuigen, .. die een meerwaarde zijn voor de cursist – ongeacht of die cursist zelf een beperking heeft.
- **Procesgericht** werken: veel vormingen en opleidingen zijn resultaatgericht. Leerplannen zijn niet aangepast aan mensen met een beperking. Zeker bij vrijetijdsbestedingen is het proces en de persoonlijke groei soms belangrijker dan het resultaat, wat het voor iedereen een haalbare zaak maakt.
- **Draaiboek voor toegankelijkheid overnemen van andere onderwijsinstellingen.**
 Voorbeeld: CVO-inclusief heeft een draaiboek om opleidingen toegankelijker te maken. Dit was een project van Thomas More Geel en Pasform.
 Voorbeeld: Conservatorium van Antwerpen brengt dansers met een beperking als gastdansers binnen in het bachelor dansprogramma.
- **Rolmodellen:** Lesgevers met een beperking, cursisten met een beperking in het ‘gewone’ vormingscircuit hebben een voorbeeldfunctie. Ze stimuleren anderen om hetzelfde te doen. Bovendien hebben ze een meerwaarde voor àlle lesgevers en cursisten.
 Voorbeeld: Kathleen Boogmans, zwaar slechtziend en docente creatief schrijven, merkt dat ze makkelijker mensen met een visuele of ook andere beperking aantrekt dan andere lesgevers creatief schrijven.

CONCLUSIE:

Door de expertise van ervaringsdeskundigen en van organisaties die werken met mensen met een beperking in te zetten bij de uitbouw van reguliere opleidingen/vormingen, vergroot de inclusiviteit mét zorg. Integratie en vervolgens inclusie is het streefdoel. Het culturele leven verrijkt ook via de wisselwerking tussen mensen met en zonder een beperking. Naast de inclusieve vorming blijft doelgroepgerichte vorming zijn functie behouden.



©Mart De Wever / Sjarabang

ADVIES NR: 2021/004 – datum: 1 april 2021

ONDERZOEK naar de behoeften en noden van alle kwetsbare groepen in Mechelen

Als basis voor een integraal toegankelijk kunst- en cultuurbeleid doet de Stad onderzoek naar de cultuurbeleving, de culturele wensen en noden van de Mechelaars, specifiek die van de doelgroepen waarvoor cultuur moeilijk, minder of niet toegankelijk is.

UITWERKING:

- 1. De Stad organiseert een grondig onderzoek naar het culturele leven en de culturele noden van alle 'kwetsbare' Mechelaars, specifiek bij mensen met een beperking (fysiek, verstandelijk, financieel, sociaal, ..). De resultaten zijn richtinggevend voor de uitbouw van een inclusief cultuurbeleid.*
- 2. De Stad vult dit aan met een gelijkaardig onderzoek bij de potentiële cultuurconsument die in Mechelen aanwezig is bij meer dan 138 verschillende nationaliteiten. Dit onderzoek werd al in het diversiteitsadvies van de Cultuurraad gevraagd in oktober 2016, maar is nog niet uitgevoerd (advies Cult-Uren nr 2016/004).*
- 3. De Stad herhaalt deze bevragingen op regelmatige basis om de evolutie naar een inclusief en integraal toegankelijk kunst- en cultuurbeleid, gericht op alle Mechelaars, te kunnen evalueren en waar nodig bij te sturen.*

SITUERING:

Als het gaat over cultuurbeleving kan het Beleidsplan Integrale Toegankelijkheid van de Stad zich momenteel niet beroepen op objectieve gegevens over wie wat nodig heeft. Niemand weet hoeveel mensen uit de doelgroepen welke verzuchtingen hebben. Projecten of oplossingen komen vaak ad hoc of à la tête du client.

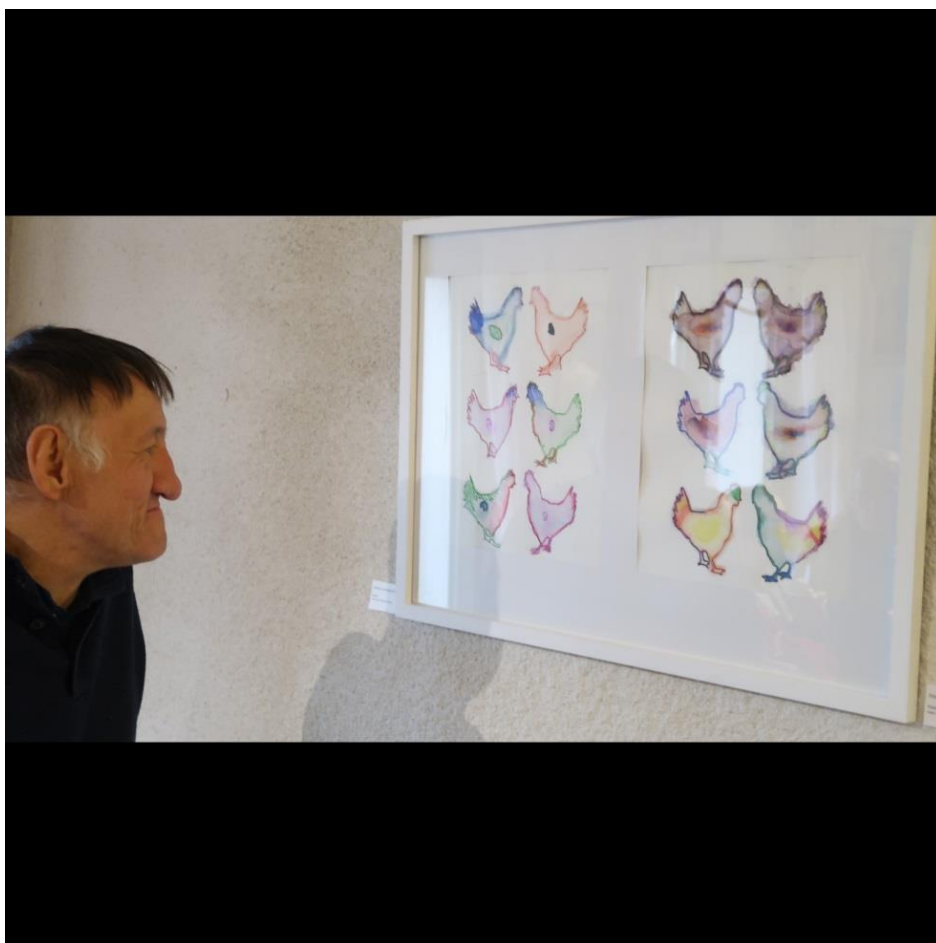
ACHTERLIGGENDE MOTIVATIE:

- Een beleid moet gestoeld zijn op feiten, cijfers, kennis en input van de betrokkenen.
- Er zit veel expertise voor elk van de doelgroepen bij een netwerk van al dan niet professionele verenigingen, adviesraden, instellingen. Ook zij kennen helaas zelf niet de voor Mechelen specifieke aantallen, culturele noden en knelpunten van elke doelgroep. Ze zijn vragende partij om mee te werken aan een wetenschappelijk verantwoord onderzoek - in samenwerking met een universiteit of hogeschool (Thomas More?)
- Een beleid anno 2021 werkt bottom up. Specifiek voor kwetsbare groepen volstaat toevallige of steekproefsgewijs verzamelde inspraak niet. De betrokkenen moeten actief worden opgezocht, begeleid met zorg.
- Een landschapstekening betekent ook de oplijsting maken van wie al werkt met of voor de doelgroepen: niet-culturele organisaties, vrijwilligers, cultuurorganisatoren. Die landschapstekening delen kan aanzetten tot meer partnerschappen.
Voorbeeld: Mechelen is een van de twee Vlaamse steden met een opleiding voor gebarentaal (Crescendo-CVO). Het potentieel van die cursisten/leerkrachten wordt nauwelijks ingezet door Mechelse cultuurorganisatoren/artiesten wegens onvoldoende bekend?
- Het Mechelse ouderenbehoefteonderzoek uit 2018 (op vraag van de stad uitgevoerd in samenspraak met de VUB) heeft een schat aan beleidsinformatie opgeleverd.

- Een gelijkaardige methodiek en organisatie van bevraging is aangewezen om cijfers en kennis te vergaren over de doelgroepen uit dit advies.
- Aanvullend moet de bevraging dieper ingaan op kunst- en cultuurbeleving in al haar facetten. Met het resultaat kan het beleid dan weten welke prioriteiten, welke logistiek, structuur, personeel, budget enz. nodig zijn voor een inclusief cultuurbeleid.
- Quick wins te halen: uitbreiding van het publiek. Onderzoek legt bloot hoeveel potentiële cultuurbelevers er zijn, welke mensen nauwelijks of nooit de kans krijgen om deel te nemen aan cultuur.
- OPGELET: dit onderzoek is dringend en essentieel. Maar er moet niet op resultaten gewacht worden om al acties rond inclusie te ondernemen.

CONCLUSIE:

Een inclusief beleidsplan voor kunst en cultuur vertrekt van enerzijds een accurate landschapstekening en anderzijds de resultaten van een grondig behoeftenonderzoek, uitgevoerd bij het kwetsbare deel van de bevolking. Dit is basisonderzoek dat geregeld herhaald moet worden.



©Pasform.be

ADVIES NR: 2021/005 – datum: 1 april 2021

POLITIEKE VERBINTENISSEN WAT BETREFT BUDGET, PERSONEEL EN OPVOLGING

De Stad neemt de nodige beleidsmaatregelen om een inclusief kunst- en cultuurbeleid mogelijk te maken door enerzijds voldoende gekwalificeerd personeel en budget te voorzien en anderzijds via een Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur de opvolging in samenwerking met de adviesraden te garanderen.

UITWERKING:

- 1. Het is een politieke keuze van de Stad om van inclusie in het culturele leven van Mechelen een speerpunt te maken, een uithangbord om mee te scoren. Kunst en cultuur maken mee van Mechelen een toeristische trekker.*
- 2. De Stad engageert zich om te allen tijde budgettair en personeelsgewijs voldoende middelen in te zetten om kwetsbare groepen toegang te geven tot kunst en cultuur.*
- 3. De Stad maakt van inspanningen voor inclusie een expliciet criterium in alle subsidiereglementen van het cultuurbeleid, net zoals dat nu soms voor diversiteit en duurzaamheid het geval is.*
- 4. De Stad richt een gemengde Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur op met als taak de opvolging en uitwerking van al wat via het Actieplan Integrale Toegankelijkheid cultuurbeleving inclusief maakt.*
- 5. De Stad reikt tweejaarlijks een “Buitengewone Prijs” uit, een specifieke prijs voor Integrale Toegankelijkheid in de Mechelse cultuursector.*

SITUERING:

Mechelen heeft sinds oktober 2019 een halftijdse toegankelijkheidsambtenaar, met een breed takenpakket en minimaal budget. Omdat cultuur in het beleidsplan niet de hoogste prioriteit heeft, hangt de realisatie van een inclusief cultuurbeleid nog altijd te sterk af van goodwill bij individuele cultuurmedewerkers.

ACHTERLIGGENDE MOTIVATIE:

- **Politieke ondersteuning.** Elke stap richting inclusie in het kunst- en cultuurleven moet zich uiten in een verifieerbare verbintenis. Dan pas voelt elke Mechelaar zich erkend in de behoefte gelijkwaardig deel te nemen aan cultuur.
 - **Quota of niet** – een politieke beslissing. Binnen de werkgroep waren de stemmen verdeeld of er al dan niet quota moeten komen om het inclusiebeleid te stimuleren/evalueren. Voordeel: een heldere kwantitatieve barometer. Nadeel: risico bestaat dat cijfers (kwantiteit) prioriteit en budgettaire maatstaf worden. Terwijl de tevredenheid (kwaliteit) van de betrokkenen doorslaggevend criterium is. Voorbeeld: met de aankoop van de brailleprinter was het beoogde doel niet bereikt. De blinde persoon moet weten dat die er is en waar die te vinden is. De printer moet nog worden gebruikt ook.
 - **Toezicht** houden op de uitvoering van het Beleidsplan Integrale Toegankelijkheid en aanpassingen doen op basis van een cultuurbehoefteonderzoek en het advies van de adviesraden. Feedback en follow-up houden alle partijen gemotiveerd.
 - Een **win-win** situatie: niemand voelt zich uitgesloten. En in het stemhokje wordt het werk van politici beloond.

- **Budgettaire engagement:**
 - Een percentage van het budget oormerken voor de inclusiewerking in elke stedelijke cultuurinstelling én voor een inclusief lokaal cultuurbeleid.
Voorbeeld: Apple heeft standaard een begrotingspost voor inclusie. “The best way the world works is everybody in. Nobody out.” is hun slogan.
 - Stimulansen geven aan niet-stedelijke cultuurorganisatoren via samenwerkingsovereenkomsten en subsidiereglementen waarin inclusiviteit een belangrijk criterium wordt. Aanpassing van de culturele subsidiereglementen om werkingen met kwetsbare groepen te kunnen insluiten.
Voorbeeld: Luisterend Oog = theatergezelschap met acteurs die gehoorgestoord zijn. De regels van het theatersubsidiereglement vragen dat je minstens 1 productie per jaar hebt. Dat is een te hoge eis en daardoor valt Luisterend Oog buiten die subsidiepot.
 - Een budget voor de organisatie van een Prijs voor Integrale Toegankelijkheid (zie hieronder en advies 2 – communicatie)
 - Bovenstaande komt bovenop het budget van een toegankelijkheidsdienst.
- **Menselijk kapitaal**
 - Personeelseffectief: voldoende gekwalificeerd personeel is nodig om te bereiken dat kunst en cultuur in Mechelen integraal toegankelijk zijn.
 - De functie van de toegankelijkheidsambtenaar wordt versterkt en gekoppeld aan een team van aandachtsambtenaren, aan Marcom en aan een webmaster. Het in het Actieplan voorziene interne kennisplatform wordt uitgebreid met een sleutelfiguur per stedelijke cultuurinstelling. Het adviseert o.a. alle niet-stedelijke cultuurorganisatoren, professioneel of niet.
 - Inclusief leiderschap en responsabilisering. Inclusie is een taak voor ieder van ons, beginnende bij politici en leidinggevendenden. Daarnaast heeft elke stedelijke cultuurinstelling minstens één sleutelfiguur die tijd, ruimte en budget krijgt om de noden van kwetsbare groepen in te vullen – samen met anderen in zijn/haar/hun dienst. Ook de partners en verwante cultuurorganisatoren worden mee geresponsabiliseerd.
- **Een gemengde Integrale Toegankelijkheidscommissie Cultuur** oprichten om specifiek voor het inclusieve cultuurbeleid een permanente interactie te hebben tussen het veld en de uitvoerders van het Actieplan Integrale Toegankelijkheid
 - De ene helft van de commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de stedelijke cultuurinstellingen, de andere helft zijn vertegenwoordigers van de Cultuurraad, de Adviesraad voor Personen met een Handicap en de Mechelse Ouderenraad. Als het om toegankelijke cultuurbeleving gaat, zijn de drie adviesraden essentiële partners. Dit is geen bijkomende planlast, integendeel:
 - De Stad krijgt zo uit eerste hand en op geregelde basis input van de Mechelse expertise met de beoogde doelgroepen.
 - Het enthousiasmeert om de realisatie en verfijning van het Actieplan samen aan te pakken.
 - Het versnelt en garandeert de wederzijdse feedback tussen de uitvoerders van het Actieplan en de adviesraden.
- **Erkenning via een prijs als stimulans:** een tweejaarlijkse “Buitengewone Prijs” voor Integrale Toegankelijkheid in de Mechelse cultuursector wordt ingesteld.
 - Toegekend aan een vereniging, organisatie of individu die een extra inspanning deed/doet om een of meerdere doelgroepen te laten deelnemen aan cultuur in Mechelen.

- De 'prijs' is een kunstwerk gemaakt door een artiest uit een van de doelgroepen (bv. iemand van Sjarabang, Pasform).
- De in het Actieplan genoemde "Prijs van de Toegankelijkheid" kan het ene jaar een incentive zijn voor de economische sector, het andere jaar voor de cultuursector.

CONCLUSIE:

Succes voor een inclusief cultuurbeleid staat of valt met oprecht, onophoudelijk en zichtbaar politiek engagement. Inclusief leiderschap werkt met een structurele aanpak, ondersteund door financiële maatregelen, voldoende geïnformeerd en gemotiveerd personeel.



© Mart De Wever/Sjarabang

© Pasform.be

